

Francisca Mompó. *Informe vegetal*, 2010. Sèrie «Botànic». Grafit, collage sobre paper, 30 x 41 cm.

NOVES TENDÈNCIES A L'ESPAI TEMPS

LA METEOROLOGIA TELEVISIVA AL SERVEI DE LA DIVULGACIÓ AMBIENTAL

Joan Carles Fortea

New Trends in the Weather Forecast: How the TV Weather Slot Aids Environmental Reporting.
Within the current context of environmental information in the media, we should appreciate and make the most of the opportunities provided by the TV weather forecast. Without changing the main focus, which concerns weather predictions, and by striking the right balance, we could get environmental messages across to the constant and attentive audience that watches this slot.

L'espai d'informació meteorològica està dedicat a donar informació als espectadors de les condicions meteorològiques actuals i de l'evolució prevista per a les pròximes hores o dies, en una zona geogràfica determinada. Per tant, part de la informació oferida la podem considerar una mena d'informació del medi ambient.

Quan es parla de les condicions meteorològiques mitjanes en un determinat lloc, en un llarg període de temps, ja no parlem de meteorologia, parlem de climatologia, o del clima d'una zona. La informació meteorològica no parla habitualment del clima, però sí que pot situar les condicions actuals dins de les condicions mitjanes o clima, i d'aquesta manera, introduir en el seu discurs conceptes climàtics o mediambientals, sempre ben clarament separats de la meteorologia.

Actualment vivim en una societat que cada vegada viu més d'esquena a l'entorn. La necessitat de conèixer els cicles de la natura, amb vista a poder preveure la possible evolució de l'atmosfera, va fer que l'home observara de manera detallada el medi natural que l'envoltava i d'aquesta manera l'atmosfera. Ara, la preocupació per saber l'evolució del temps atmosfèric ha passat de ser una inquietud bàsica de supervivència a ser una preocupació a l'hora d'organitzar el temps d'oci.

En els últims anys la preocupació per l'evolució del clima ha passat a les primeres pàgines de diaris i informatius. En aquest nou context, l'espai del temps pot ser considerat un programa més d'informació del medi ambient.

■ EVOLUCIÓ DE LA INFORMACIÓ METEOROLÒGICA

La meteorologia, com a ciència, és relativament jove, si la comparem amb les matemàtiques o l'astronomia. Ara bé, l'observació dels fenòmens atmosfèrics i la transmissió d'aquesta informació és molt antiga.

Una vegada que l'home va adquirir la facultat de pensar, hagué de sorgir, entre altres coses, la necessitat d'esbrinar què passava al seu entorn. La supervivència es basava a conèixer el medi que l'envoltava i de quina manera evolucionava. A més capacitat de previsió, més possibilitat de sobreviure.

En totes les cultures hi ha hagut una preocupació per preveure l'evolució de l'atmosfera al seu entorn. Cada civilització ha organitzat calendaris basats en els cicles de la natura, les estacions, la variabilitat de l'altura del Sol, la durada dels dies, la posició dels astres al cel o el moviment de la Lluna, entre altres fenòmens, i sempre relacionats amb el medi que els envoltava.

Ja el poble sumeri, a Mesopotàmia, va deixar registres de les seves observacions del cel i de l'atmosfera. Es buscaven cicles o

repeticions que es pogueren aprofitar en la previsió dels fenòmens atmosfèrics. Els egipcis associaven les crescudes del Nil amb els moviments estel·lars, de la mateixa manera que els xinesos preveien l'arribada d'estacions amb l'observació estel·lar i elaboraren calendaris agrícoles basats en observacions meteorològiques.

El terme *meteorologia* va aparèixer al 340 aC com a títol d'una obra d'Aristòtil, on s'estudiaven fenòmens

«LA PREOCUPACIÓ PER SABER L'EVOLUCIÓ DEL TEMPS ATMOSFÈRIC HA PASSAT DE SER UNA INQUIETUD BÀSICA DE SUPERVIVÈNCIA A SER UNA PREOCUPACIÓ A L'HORA D'ORGANITZAR EL TEMPS D'OCI»

atmosfèrics i celestes. L'era moderna i científica de la meteorologia es va iniciar amb les primeres mesures quantitatives de variables meteorològiques: les primeres mesures de temperatura de Galileu al 1597, amb el seu termoscopi, i les mesures de la pressió atmosfèrica al 1643, amb el baròmetre de Torricelli.

Posteriorment es va avançar en els estudis de la circulació atmosfèrica, però va ser l'arribada del telègraf a mitjan segle XIX l'element que va impulsar la meteorologia. Es va obrir la porta a la transmissió d'informació a grans distàncies de manera quasi immediata. La informació meteorològica donava dades del medi ambient que ajudaven a preveure fenòmens naturals adversos.

Amb el llançament el 1960 del primer satèl·lit meteorològic (TIROS-1) es va iniciar el seguiment de les condicions atmosfèriques des de l'espai, un camí que a hores d'ara continua avançant.

■ LA DISTRIBUCIÓ DE LA INFORMACIÓ METEOROLÒGICA

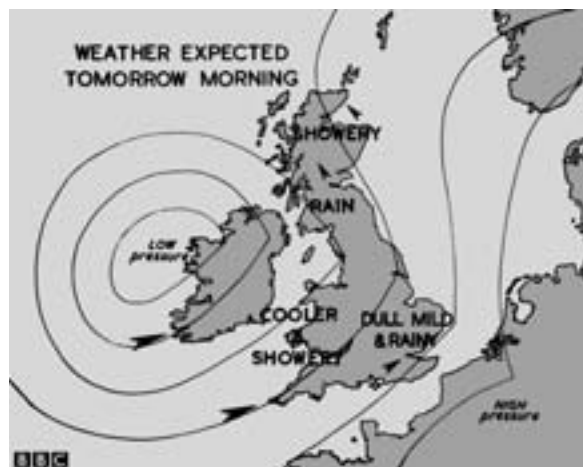
La informació meteorològica sempre ha estat una informació present en els mitjans de comunicació. Inicialment la manera de transmetre dades i previsions

«EL PRESENTADOR DEL TEMPS TÉ UNA CREDIBILITAT BASADA EN LA INFORMACIÓ OBJECTIVA. AQUESTA IMATGE ÉS APROFITADA PER LES TELEVISIONS, I ES FA ÚS D'ELLS PER DIFONDRE INFORMACIÓ DE L'ESTAT DEL MEDI AMBIENT»

meteorològiques es feia mitjançant la tradició popular, calendaris o almanacs, i a través de la premsa escrita, i en aquests casos d'una manera molt vinculada a la informació agrícola o ramadera de determinades àrees geogràfiques.

Una vegada arribà la ràdio, es va convertir en un mitjà natural de transmissió de la informació del temps. A Europa, al 1910, els senyals horaris que eren emesos des de la torre Eiffel van començar a acompanyar-se de dades meteorològiques.

A Espanya va ser Radio Ibèrica la que va incloure previsions del temps per a tot Espanya, des de les seues primeres emissions al 1923. Més tard, el 1926, Radio Barcelona va incloure un butlletí meteorològic, en aquest cas ofert pel gran meteoròleg Eduard Fontserè. Un any després, durant els primers mesos de 1927,

Primer mapa del temps emès a la televisió britànica BBC. Es va emetre sense presentador i amb una veu en *off*. No seria fins al 1954 que apareixeria el primer presentador del temps.

A dalt, dues fotografies de Mariano Medina, en les primeres emissions a Televisió Espanyola. Medina va ser el primer home del temps espanyol, des de les primeres emissions del mapa del temps de TVE el 1956.

es va fer el que es pot anomenar el primer espai de divulgació meteorològica als mitjans de comunicació, que va consistir a emetre un cicle de conferències sobre meteorologia, organitzades per l'Associació Nacional de Radiodifusió.

Des d'aquest moment i fins als nostres dies la informació meteorològica no s'ha separat de la ràdio, en diferents formats, però sempre com un pilar fonamental de la informació general.

Evidentment amb l'arribada de la televisió, la informació meteorològica va ser inclosa de manera automàtica en les emissions diàries. Va ser la BBC, la televisió pública britànica, la que va emetre el primer mapa del temps (mapa de distribució de pressions i temps associat) l'11 de novembre de 1936, sense presentador i amb una veu en *off*.

Als Estats Units, el format escollit per difondre la informació meteorològica van ser els dibuixos animats. El 14 d'octubre de 1941 la WNBT (després NBC) va donar la primera informació del temps utilitzant un xai pelut de dibuixos animats (*Woolly Lamb*). Posteriorment evolucionaren cap a dues formes diferents, una d'elles amb presentadors militars uniformats, i l'altra, amb tendència cap a un espectacle humorístic, amb xiques del temps.

La BBC des d'un primer moment optà pel caràcter més seriós i rigorós. A partir de l'11 de gener de 1954 apareix el primer presentador del temps. Televisió Espanyola (TVE) va decidir en aquell moment copiar el model anglès.

El 30 d'octubre de 1956 va aparèixer el primer mapa del temps a TVE. El presentador conductor del programa era Mariano Medina, de qui en un principi tan sols es veia el braç. Després començaren a traure'l de cos sencer. És el primer home del temps espanyol.

Des d'un primer moment el mapa isobàric, que mostra la distribució de la pressió atmosfèrica al nivell del mar, va conviure amb els mapes de símbols. Aquesta estructura bàsica s'ha mantingut al llarg dels anys.

■ TENDÈNCIES ACTUALS

En aquests moments totes les televisions tenen el seu espai del temps, ja com a funció d'informació, o com a justificació de publicitat, aprofitant la fidelitat de la seva audiència.

Cada televisió fa una aposta diferent pel que fa a l'espai del temps. Tenim variacions en la durada, que oscil·len des de segons fins a 10 minuts; variacions en el tipus de presentador, des de meteoròlegs fins a periodistes, fins arribar actualment a presentadors virtuals; variacions en la simbologia, des de símbols en tres dimen-

© Activa Multimèdia Digital

Publicitat agressiva del producte Meteoplay 3, una eina d'Activa Multimèdia Digital per a crear butlletins meteorològics. La introducció de les noves tecnologies en la informació meteorològica permet crear butlletins més atractius amb simulacions virtuals, mapes i símbols animats o gràfics en 3D, entre altres recursos.

sions fins a símbols simples; i variacions en l'estètica i decorats, decorats reals amb molt d'espai i pantalles tàctils alternen amb decorats virtuals, amb les últimes tecnologies en gràfics en tres dimensions, que apareixen darrere o davant del presentador.

La tecnologia arriba en molts casos a tenir més importància que el presentador. Cal destacar ací el valor comunicatiu del presentador, valor que ha permès mantenir la figura de la dona o de l'home del temps, tot i l'avenç tecnològic.

Actualment la informació meteorològica va més enllà d'un simple programa de televisió, afecta activitats com ara la navegació aèria, marítima o per carretera, condiona la gestió de la distribució comercial de productes, de l'organització d'activitats lúdiques, les previsions de consum o producció d'electricitat o, fins i tot, les previsions de les urgències sanitàries, entre d'altres.

Per tant, la meteorologia és un tema que creua transversalment diferents aspectes de la nostra vida quotidiana. A més, els últims anys ha estat un factor detonant de la preocupació per la degradació del nostre entorn.

L'activitat humana dins del medi ambient ha començat a traçar vincles que ens demostren, científicament,

© MÈTODE

Francisca Mompó. *Estreta relació*, 2010. Sèrie «Botànic». Grafit, collage sobre paper, 50 x 70 cm.

© MÈTODE

Exemple d'estudi virtual utilitzat a l'espai del temps.

que hem arribat a un punt on les nostres activitats industrials i de transformació del medi afecten l'atmosfera i per tant la nostra vida futura.

La informació meteorològica pot ser aprofitada com a finestra d'avís, que permeti a l'espectador guaitar més enllà de sa casa i ser conscient d'allò que pot passar, i per tant despertar la seva atenció sobre el que succeeix al medi ambient.

Hi ha diferents possibilitats per utilitzar l'espai del temps en aquesta direcció. Una d'elles és, bàsicament, com a plataforma de publicitat directa d'altres programes mediambientals més específics. Una altra manera és aprofitar la mostra d'imatges i fotografies de l'entorn per enviar missatges curts i directes. Cal recordar que aquest espai s'inicia habitualment amb l'estat del temps passat i actual, i són instants adequats per fer reflexions d'allò que observem.

Les dades meteorològiques que apareixen poden relacionar-se amb fenòmens mediambientals que han passat o han de passar. En aquest aspecte, els resums mensuals, anuals o les valoracions d'episodis poc habituals són el més favorables.

Actualment aquesta informació s'acompanya d'informacions complementàries, com ara informació de les pistes d'esquí, informació del nivell de radiació ultraviolada, dels nivells de pol·len presents a l'atmosfera, dels nivells de contaminació a les ciutats, dels nivells dels embassaments o dels cabals dels rius. Totes són informacions que tenen relació amb el medi ambient i poden ser aprofitades en aquesta direcció.

El del temps és un espai amb una audiència fidel, que és molt receptiva i crítica amb allò que els mostren. El presentador del temps és considerat, a banda de crítiques respecte de les previsions, una persona que ens aporta dades, i que té una credibilitat basada en la informació objectiva. Aquesta imatge del presentador és

© Activa Multimèdia Digital

Home del temps virtual de SAM Meteo (<http://www.meteosam.com>). Aquesta eina d'Activa Multimèdia pot generar espais del temps automàticament amb previsions de tot el món, presentats per Sam, aquest particular home del temps.

ja aprofitada actualment en televisions autonòmiques i nacionals, i sovint se'n fa ús en programes en què es difon informació de l'estat del medi ambient.

Tampoc es pot fer un abús de l'espai del temps en aquesta direcció, perquè acabaríem desvirtuant el mateix espai. En la capacitat d'equilibrar els continguts és on podem trobar el punt adequat.

Recordem que la informació meteorològica sempre estarà relacionada amb el medi ambient, simplement es tracta de fer efectiu aquest vincle, de manera que podem aprofitar els avantatges de la informació del temps, com ara la freqüència de la informació i la seua credibilitat, per informar, educar o obrir curiositats mediambientals, sempre sense saturar o desvirtuar la informació central que justifica aquest espai a la televisió. ☺

BIBLIOGRAFIA

- INSTITUTO NACIONAL DE METEOROLOGÍA, 2000. *Día Meteorológico Mundial de 2000. La Organización Meteorológica Mundial: 50 años de servicio*. Ministerio de Medio Ambiente. Dirección General del Instituto Nacional de Meteorología. Madrid. Disponible en: http://www.aemet.es/documentos/es/divulgacion/dia_meteorologico/2000/dmm00.pdf
- MALDONADO ZAPATA, J. A. i J. M. VIÑAS RUBIO, 2010. «Breve historia de los espacios del tiempo en radio y televisión». Divulgameteo. Disponible en: <http://www.divulgameteo.es/uploads/Breve-historia-radio-TV.pdf>
- PRODUCCIÓN PROFESIONAL, 2009. «Información meteorológica en televisión». *Producción Profesional. Revista de Comunicación y Técnica Audiovisual*, febrer 2009: 44-49. Disponible en: <http://www.produccionprofesional.com/files/editions/ed1236596005.pdf>
- SÁNCHEZ CALERO, M. L., 2005. *La información meteorológica como servicio*. Ministerio de Medio Ambiente. Madrid.
- SÁNCHEZ CALERO, M. L., 2006. «La divulgación científica de la Meteorología: emisores implicados». *Quark*, 37 i 38.

Joan Carles Fortea Martín. Presentador meteoròleg de TVV. Professor associat del Departament de Física de la Terra i Termodinàmica de la Universitat de València.